

ERZİNCAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNDE UYGULANAN TİCARİ ÖRF - ADET VE TEAMÜLLER

Tevhit KAHRAMAN¹

ÖZET

Sosyal ve ekonomik yaşantının düzenli ve güven ortamı içerisinde yürütülebilmesi için gerekli olan hukuk kuralları içerisinde örf ve adet kaidelerinin önemi çok büyüktür. Bu örf ve adetler toplumu meydana getiren farklı gruplar arasında düzensizliği giderebileceği gibi, meslek erbabı, üretici ve tüketici arasındaki münasebetlerde rekabet, hasiyet ve kavga gibi sürtüşmeleri de ortadan kaldıracaktır.

Toplumda ve meslekler arasında doğruluk tahsis edilerek çirkinlikler ortadan kaldırılacak, toplum düzeni yaşanacak bir düzeye ulaşacak ve meslekler arasındaki münasebetlerde ahenk sağlanacaktır.

Toplum yaşantısının her safhasında etkili olan bu kurallar, ülkeyi meydana getiren bölgelerde değişiklikler arz etmekte ve her bölgeye göre çeşitli örf ve adet kuralları ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma, Erzincan ili ve yakın çevresinin tarihi gelişiminden bu güne kadar süregelen ticari örf ve adet kurallarının tespiti için yapılmıştır. Bu çalışmadaki tespit edilen örf-adet ve teamüllerin bir kısmının Erzincan ili ve yakın çevresindeki birimlerde halen uygulanmakta olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ticari, Örf-Adet, Teamül.

COMMERCIAL MANNERS, CUSTOMS AND PRACTICES CARRIED OUT IN ERZINCAN PROVINCE AND ITS VICINITY

ABSTRACT

Among the rules of law, which are necessary for the social and economic life to be carried out in an orderly and safe environment, manners and custom rules are very important. These manners and customs can eliminate irregularities between the different groups that make up the society, as well as remove frictions such as competition, envy and quarrel in relations between the profession experts, the producers and the consumers.

By allocating accuracy in the society and among the professions, bad conditions can be eliminated, social order can reach a livable level and harmony can be ensured in the relations between the professions.

These rules, which are affective in every stage of social life, vary from one region to another that make up the country and various manners and customs rules emerge according to each region.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, EBYU, Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, tkahraman@erzincan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0060-6435.

*Yazar(lar) herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Geliş Tarihi: 08.12.2020 / Kabul Tarihi: 17.12.2020 Çalışma Türü: Araştırma Makalesi

This study has been carried out to determine the rules of commercial customs and traditions that have been going on since the historical development of Erzincan and its vicinity. It is observed that some of the manners, customs and practices identified in this study are still being implemented in the units of Erzincan and its vicinity.

Key Words: Commercial, Custom, Practice

GİRİŞ

İnsanlar topluca bir arada yaşarlar. Topluca yaşama, doğrudan doğruya içinde bulunduğumuz modern çağın gerektirdiği zorunluluktan kaynaklanmayıp, insanların yaradılış gereğinden oluşmaktadır. Bu nedenle onları toplu yaşama iten bir takım maddi ve maddi olamayan (manevi) olmak üzere çeşitli etkenler vardır. Toplu yaşama dolayısıyla bir sosyal hayatın varlığı söz konusu olmaktadır.

İçinde yaşadığımız dünyadaki sosyal hayatın daha düzenli olmasını, başak bir ifadeyle, sosyal hayatta yer alan kişilerin kendi aralarındaki birbirleriyle olan ve yaşadığı çevre ile olan ilişkilerinin bir düzen ve güven havası içerisinde olması daima arzu ettiğimiz bir durumdur. Aksi taktirde, yaşanan hayat, yaşanmaz bir hal alır, her birey kendisini can ve mal güvenliğinde yoksun bireyler olarak görmeye başlar ve bundan da büyük huzursuzluk duyar.

Sosyal hayatın, toplum yaşantısının bir düzen içinde akıp gitmesi için, şahısların gerek birbirleriyle gerekse toplumla olan ilişkilerinde uyacakları bir takım sosyal alışkanlıklar vardır. Bu alışkanlıklar, insanlığın başlangıcından bu güne kadar oluşmuş davranış biçimleridir. Bu davranış biçimleri dini kurallar başata olmak üzere, ahlaki, görgü ve hukuk kurallarından kaynaklanmış fiillerden oluşmuştur. Eğer bireyler bu davranış biçimlerine uymazlarsa, herkes kendi kafasına göre istediğini yapmakta, istediği gibi davranmakta bağımsız olur ki, buda toplumun sosyal yaşantısında düzensizliklerin doğmasına ve hayatın çekilmez bir durum almasına sebep olur.

Bu çalışma sosyal yaşantıdaki düzensizliklerin ortadan kalkması için; ticari kaidelerin tatbikinde önemli bir yere sahip, ticari anlaşmazlıkların çözümünde yazılı kaidelere yardımcı olan, toplumda uyulması zorunlu hale gelmiş, Erzincan ili ve yöresindeki bölgelere ait olan davranışların neler olduğunun tespitine ilişkin olarak hazırlanmıştır.

1. ÖRF VE ADET KAVRAMI

Örf ve adet insanlar arasında sürekli yapılarak yerleşmiş olan davranışlardır. Örfün sözlük anlamı “tanıma, bilme, tanınan, bilinen” manalarına gelir. Adet ise, alışkanlık demektir. Örf ve adete gelenek ve görenek de denilmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde; örf, kanun ve yasalarla belirlenmeyen, toplumun kendiliğinden uyduğu gelenek olarak tanımlanmıştır

Örf ve adetler, devletin herhangi bir müdahalesi olmaksızın, müşterek ihtiyaçların baskısı altında, belli sosyal münasebetleri, tanzim için lazım olup, kendiliğinden meydana gelmektedir. (Arslan, 2018):

İşte, sosyal hayatta arzulanan düzeni ve güvenliği sağlamaya yarayan, toplum yaşantısından kaynaklanmış, uzun sürelerden beri uygulanan ve toplumdaki bireylerin kendilerini uymaya mecbur hissettikleri bu davranış biçimlerine örf ve adet kuralları olarak ifade edilmektedir.

2. ÖRF VE ADET HUKUKU

Hukuk: toplumda kişilerin birbirleriyle olan, yine farklı toplumlarda toplumlararası olan ve bu toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen, devletin kamu gücü ile desteklenen, genel, soyut ve sürekli kurallar bütünüdür. Hukuk kuralları ise, toplumda kişiler arasında ilişkileri düzenleyen kurallarıdır.(Sarica, 2020):

İnsanların hayatlarını düzenli ve güvenli bir şekilde yürütülebilmesi için bir takım hukuk kaideleri düzenlenmiştir. Bu hukuk kaidelerinin bir kısmı kendiliğinde, yani toplum yaşantısı sırasında oluşan uyumsuzluklardan kaynaklanmıştır. Toplum yaşantısından kaynaklanan, uzun zamanlardan beri uygulanarak alışılmış, toplum bireylerinin uymayı zorunlu hissettikleri yazılı olmayan ve devletin kamu gücüyle uyulmaya zorlanan bu davranış kurallarına örf ve adet kuralları denilmektedir.(Işıkaç, 2009):.

Bu kurallar, toplum yaşantısının her parçasında gerek ülke çapında gerekse ülkeyi meydana getiren ayrı şehirlerde hatta şehirlerin ayrı mahallerinde değişiklikler arz etmektedir.

3. TİCARİ ÖRF VE ADET HUKUKU

Ticari hayatta tacirler arasında meydana gelebilecek ticari anlaşmazlıkların çözümü için yazılı ve yazılı olmayan hukuk kuralları bulunmaktadır. Bu hukuk kurallarının başında yazılı hukuk kuralları gelmektedir. Bu kuralları kanuna ahlaka adaba aykırı olmayan yazılı sözleşmeler, ilmi içtihatlar ve yargısal kararlar, ticari örf ve adet kaideleri ve diğer kanunlarda yer alan yazılı kurallar desteklemektedir. Eğer, anlaşmazlıklarla ilgili yazılı bir hukuk kuralı veya sözleşme ya da ilmi içtihatlar ve yargısal kararlar mevcut değilse o zaman ilgili mahkeme yazılı olmayan örf ve adet kurallarını kullanarak olayın çözümünü gerçekleştirecektir. (Arslan, 2018):.

Nitekim bu hususu, konumuzun esas dayanağı olan ve 14/02/2011 tarih ve 27846 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'muzun 1 maddesinin 2. fıkrasında; "hakkında bir ticari hüküm bulunmayan ticari işlerde mahkeme ticari örf ve adet kaidelerine göre karar verir" ve aynı Kanunun 2. maddesinin 1. fıkrasında ; "Kanunda aksine bir hüküm yoksa ticari örf ve adet olarak kabul edildiği belirlenmedikçe, teamül, mahkemenin yargısına esas olamaz. Ancak, irade açıklamalarının yorumunda teamüller de dikkate alınır.", şeklinde yazılı hüküm olarak belirtilmiştir. (Şengel, 2019):.

Görülüyor ki Kanun, ticari hayatta örf ve adetin yanında teamüle de yer vermiş, ticari örf ve adetle teamül arasında bir fark gözetmemiştir. O zaman bu iki kavramı ayrı ayrı ele alıp incelemek gerekir. Örf ve adet, hakkında kanuni bir hüküm bulunmayan ticari ilişkileri düzenlemek, bunlardan doğan uyuşmazlıkları çözmek için sürekli şekilde uygulanan, zamanla meydana gelmiş olan, kendilerine uyulmasının zorunlu olduğu kanısı hasıl olmuş bulunan ve normal kanun hükümleri gibi iradelerinin tefsirinde olduğu kadar, ihtilafların çözümünde de esas alınan kurallardır. Örf ve adet kuralları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeni mazbatasındaki gerekçe ise şöyledir: "Gerek Medeni Kanun ve gerekse Ticaret Kanunumuzun hükümleri bakımından kanun ile aynı seviyede bulunması lazım gelen teamül ancak örf ve adet hukuku derecesine yükselmiş olan teamüldür.

Teamül, fiili bir alışkanlık veya fiili bir olaydır. Yani, ihtilafların hallinde tatbik edilemeyen, sadece irade beyanının tefsirinde uygulanan örf ve adet seviyesine çıkmamış kaidelerdir.

4. TİCARİ ÖRF VE ADET KURALLARININ TESPİTİ-TESCİLİ

Ticari örf - adet ve teamülleri tespit ve tescil etmek Ticaret ve Sanayi Odaları Birliklerinin görevidir. Ticaret ve Sanayi Odaları Birlikleri, kendi bölgelerinde tespit ettikleri örf-adet ve teamülleri yetkili organlarında karara bağlayarak "Örf ve Teamül" defterlerine yazarlar. Hakim, bir örf ve adet kuralının uygulanmasını gerektiren ticari bir olayda önce, o hususta bir örf ve adet kuralının varlığını tespit için o bölgenin Ticaret ve Sanayi Odasına başvurur. (Çiğiltepe, 2011).

Bir ticari örf ve adet kuralının anlaşmazlıklarda uygulanabilmesi için olaya konu olan tarafların ya tacir olması, ya da ilgili ticari örf ve adet kuralının taraflarca biliniyor olması gerekmektedir.(Ulusoy,2018):. Bu husus, yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 3.

fikrasında.“ Ticari örf ve adet, tacir sıfatını haiz bulunmayanlar hakkında ancak onlar tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği takdirde uygulanır.” şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, tacir sıfatına haiz olanların ticari örf ve adet kurallarını bilmeleri gerektiğini zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

5. ÖZEL VE GENEL TİCARİ ÖRF VE ADET KURALLARI

Ticari örf ve adet kuralları uygulanışları bakımından genel ve özel örf ve adet kuralları olarak iki kısımda incelenmektedir.

Özel örf ve adet kuralları, bir bölgeye ya da ticaret dalına mahsus olan örf ve adet kurallarıdır. Örneğin, simsarlar aracılığıyla yapılan alışverişlerde, mukavelede aksine bir hüküm yoksa simsarlık ücretinin her iki tarafça yarı yarıya ödenmesi, o ticaret dalına mahsus özel örf ve adet kuralıdır. (Gönen, 2010)

Genel örf ve adet kuralları ise, bir bölge ve ticaret dalına mahsus olmayıp, bütün ticari işlerde tatbik edilen kurallardır. Bir kuralın uygulanmasında öncelikle o bölgeye veya iş dalına ait özel örf ve adet kuralı uygulanmalıdır. Örneğin, tacirler tarafından düzenlenen faturanın kapalı fatura olarak ele alınması, malın teslim edildiği ve fatura bedelinin ödendiğine dair delil teşkil etmesi için, alt tarafının imza ve kaşelenmiş olması ve faturanın açık fatura olarak kabul edilip, malın teslim edildiğine fakat fatura bedelinin tahsil edilmediğine delil teşkil edebilmesi için, üst tarafının imza ve kaşe altına alınması, fatura kullanılan bütün ticari ilerde kullanılan genel bir örf ve adet kuralıdır. (Ulusoy,2018) Taşıt satışlarında işletme ve krikonun araçla birlikte teslim edilmesi o iş dalına ilişkin özel bir kaidedir.

6. ERZİNCAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNDE UYGULANAN TİCARİ ÖRF-ADET VE TEAMÜLLER

Erzincan ili ve yakın çevresinde ticari işlerde uygulanan örf-adet ve teamülleri İlin Ticaret Ve Sanayi Odasınınca tescil edilip edilmeme şekline göre iki kısımda incelememiz mümkündür.

6.1. TESCİL EDİLMİŞ TİCARİ ÖRF VE ADET KURALLARI:

Erzincan Ticaret Ve Sanayi Odaları Meclisince tespit edilen ve 28.12.1956 tarihinde Oda Meclisince tasdik edilen örf ve adet kuralları aşağıdaki gibidir. Bu kurallar Meclis tutanağından alınarak sadeleştirilmiş şekilde aynen aktarılmaktadır.

6.1.1. Ayakkabıcılık:

Teamülen, dükkanlarında ısmarlama ayakkabı imalatıyla iştiğal edenlere kunduracı denildiği gibi, ısmarlama ayakkabı imalatıyla birlikte gelecek müşteriye satılmak üzere kendi imalatından hazır ayakkabı bulunduranlara kunduracı denildiğine.

6.1.2. Celeplik:

Teamülen, toptan kasaplık hayvan alan ve satan tacirlere celepci ve celepciliğe aracılık eden simsarlara da celep simsarı denildiğine.

6.1.3. Çimento:

Çimento satışı işiyle meşgul olan tacirlerin bir parti halinde satın almış oldukları çimentoları, mal gelmeden vuku bulan müracaat üzerine satış yapmaları halinde torba patlama, dökülme gibi olabilecek zaiyat dolayısıyla ihtiyat olarak %10-12 miktarında çimento depo etmeleri.

6.1.4. Manifatura:

%100 pamuklu, pamuk, ipek ve suni ipekle karıştırılarak dokunarak dikilmemiş bilumum kumaşlar manifatura ismi taşırlar.

6.1.5. God:

Hububat ölçüsüdür. Bir god buğday zayıf ve tokluğuna göre 15-16 kilo ve arpa da zayıf ve tokluğuna göre 12-13 kilo itibar edilmesi teamüldendir.

6.1.6. Emlak Simsarlığı:

Bir simsarin hazırladığı şartlar altında taraflar arasında bir gayrimenkul alımı satımı yapıldığı takdirde ikinci bir simsar müdahale etmiş olsa dahi teamülen birinci simsar satışı tamamlamış ve simsarlık parasına hak kazanmış olur. Simsariye hakkında bir anlaşma yoksa satıcı ile alıcıdan %2'şer simsariye alınması teamüldendir. Bu işe sonradan müdahale eden simsarinde takip ücreti alması icap eder.

6.1.7. Ticari Mektupların Mukavelename Addolunacağı:

Dünya ticaretinde teati edilen ticari mektupların noterce onaylanmamış olması dahi mukavelename geçerli addolunması teamülü ticaridendir.

6.1.8. İncir:

Torba içinde ihraç edilen incirlerin faturası buradaki çeki üzerine tanzim edilir. Fakat varılacak yerde yapılan çeki kontrolünde noksanlık tespit edildiği takdirde satıcının bu farkı ödemesi teamüldendir.

6.1.9. Kaşar Peyniri:

Kaşar peyniri ihracatında özel bir anlaşma olmadığı takdirde ambalajının tartı bakımından peynir olarak addedilmesi usuldendir.

6.1.10. Beyaz Ve Kaşar Peynirleri Hakkında:

Erzincan ili ve yakın çevresinde yaylalarda elde edilen sütlerden üretilen beyaz peynir, kaşar peynirlerdeki olması gereken yağ oranları ve bu peynirlerdeki kusurlara ilişkin aranılan özellikler ile teslim mahalli ve uyuşmazlıklarla ilgili hususlar aşağıdaki gibidir.

6.1.10.1. Beyaz Peynirlerde Yağ:

Yağsız, yarım yağlı, tam yağlı olarak satılan beyaz peynir o surette teslim alınır. Tam yağlı satılan mal yarım yağlı ve yağsız çıkarsa veya yarım yağlı satılan mal yağsız çıkarsa mal bedelinden iskonto yapılır.

Tam yağlı satılıp, yarım yağlı çıkan peynirlerden mal bedelinin ¼ 'ü tenzil olunur,

Tam yağlı satılıp da yağsız çıkan peynirlerin mal bedelinden %40'ı tenzil olunur,

Yarım yağlı satılıp da yağsız çıkan peynirlerin mal bedelinden %20 tenzil olunur.

6.1.10.2. Kaşar Peynirlerinde Yağ:

Kaşar peynirinin satışı esnasında alıcı ve satıcı arasında kaşar peynirleri muayene edilir. Bu muayene sonucunda peynirin yağlı veya yağsız olduğu belirlenir.

6.1.10.3. Beyaz Peynirlerde Kusurlar:

Beyaz peynirlerde kusurlar şunlardır. Çok tuzlu, çok yumuşak, çok sert, kabarmış, küflü, kokmuş, rengi siyaha meyyal, kırıntılı olmaktır. Taahhüt edilen beyaz peynirlerde teslim edilen arasında işbu evsafa farklılık olursa yapılacak muameleye hususi şartlar hanesinde zikredilir.

6.1.10.4. Teslim Mahalli:

Satılan peynirlerin satıcının mağazasında teslimi gerekmektedir.

6.1.10.5. Uyuşmazlık:

Yukarıda zikredilen maddelerdeki hususlardan biri veya birkaçının vuku bulması halinde alıcı malı red hakkına sahiptir. Anlaşmazlıklar hakem vasıtasıyla halledilir.

6.1.11. Sütçülük:

Sütler iki şekilde satın alınır:

Köylüye ve müstahsile avans verilmek suretiyle bağlanarak satın alma,

Doğrudan doğruya satın alma,

Avans köylünün kışlık mera, ihtiyaç ve hayvanlarının kuru ot, yem parasını temin etmek amacıyla sonbaharda verilir. Bu takdirde köylü, sütlerini avans aldığı bütçeye vermek mecburiyetindedir. Müstahsil avans aldığı parayı süt vermekle öder.

Avans olarak satın alınan sütlerin bedeli, müstahsil veya köylüye haftadan haftaya verilir. Süthaneyeye kadar sütlerin nakliye bedeli müstahsile aittir.

6.1.12. Kereste:

Ebatları aşağıda yazılı olan kerestelerin genişlik ve kalınlığında ikişer milim tolerans kabulü teamüldendir.

<u>Tül (Uzunluğu) Mt.</u>	<u>Genişlik Mt.</u>	<u>Kalınlık Mt.</u>
1,5	0,10	0,08
1,3	0,08	0,08
4,0	0,15	0,03
4,0	0,20	0,03
4,0	0,25	0,03
4,0	0,30	0,03

Kereste satışlarının sıraya riayet edilerek yapılması teamüldendir.

Kereste alımında ve satımında aracılık eden tüccar ve simsarlara komisyon veya simsariye ücretinin metre mikap üzerinden ödenmesi teamüldendir.

6.1.13. Komisyon Ve Simsariye Hakkında:

Komisyoncular aracılığıyla satılan gayrimenkul satış bedellerinden, aracının yüzde birden ikiye kadar komisyon alması ticari teamüldendir.

Bir aracı, aracılık suretiyle satacağı mülk için ayrıca bir başka simsarla mutabakat etmiş olursa veya kendi hususi aracı istihdam ederse bu aracı için ayrıca simsarlık ücreti alması ticari teamüldendir.

6.1.14. Kantariye Ücretinin Kime Ait Olacağı:

Alıcı ile satıcı arasında bir mukavele ve şart olmadığı takdirde, kantariye parası satıcı tarafından ödenir.

6.1.15. Çimentonun Vereceği Fire Hakkında:

Çimento alım ve satımında %2 miktarında firenin alıcı tarafından kabulü ticari teamüldendir.

6.1.16. Bazı Maddelerin Vereceği Fireler:

Meşe, gürgen, kömür ve sabunun hava ile teması nedeniyle fire vereceği bir gerçektir,

Odun, 15 Nisandan 10 Temmuz'a kadar kesildiğinde %20-%30 fire verirler. 15 Ağustostan sonra kesilen odunlar %10-%15 fire verirler,

Kaynamış sabunlar çuval içinde veya depolarda azami %5'e kadar fire verirler. Kaynamamış soğuk su sabunları %15 ila %25 fire verirler. Bu maddeler açık havaya maruz bırakılırsa fire miktarı artar,

Tavşan derilerinde %5 miktarında indirim yapmak ticari teamüldendir,

Porsuk derilerinde %10 miktarında, diğer av hayvanlarının derilerinde, derinin özelliğine göre taraflar arasında kararlaştırılan miktar ve esas üzerinden indirim yapılır. Sözleşmeye tabi olup bu hususta ticari bir alışkanlık yoktur,

Hangi şartlar dahilinde oluşa olsun, bulgurun firesinin azami %2 veya %3'den fazla olmayacağı tecrübe edilmiştir,

Bir depodan diğer depoya bir işlem görmek şartı ile nakledilen kriple kömürler, nakil sırasında %4-6 nispetinde fire verirler,

Ot balyalarının hammaliye ve naklinde %2-3 derecesinde fire verirler,

Kamu tarafından yapılan tuğla alım ve satımlarında, mukaveleler yapıldığı esnada birkaç yüz bin miktarındaki satışlarda, taraflar fiyatça mutabık kaldıktan sonra, teslimat ve dağıtım şartlarına ait bir sipariş mektubunun kafi bulunduğu ve ufak satışlarda yazılı mukaveleye ihtiyaç duyulmadığı ve teslim şekline gelince, satışlarda, malın nevinin ve kırık miktar ve nisbetinin ve teslim mahallinin belirtilmesi lazım olup depoda veya harmanda veya inşaat mahallinde olmak şartı ile satışın meydana geleceği ve teslim mahallinde tuğlaların sayılmasının bir usul olduğu tesbit edilmiştir,

Yaz aylarında soğuk havadan çıkartılan beyaz peynirlerin, 3-4 gün zarfında bakkal dükkanında sarfedildiği zaman, kaliteli peynirlerde teneke başına 1-1,5 veya azami 2 kg, kalitesi düşük peynirlerde ise 2-3 kg fire verebileceği ticari teamüldendir.

6.1.17. Peynirlerde Fire Durumu:

Erzincan Ticaret Ve Sanayi Odası Meclisince alınan 30.07.1982 tarih ve 12/4 nolu kara gereğince, İlimizde üretilen peynirlerin fire durumu hakkındaki Yönetim Kurulunun bilirkişi heyetinden aldığı rapor incelenerek, söz konusu raporlardaki tesbitlerin İlimiz dahilinde geçerli ve uygun olacağı kanaatine varılarak,

İlimizdeki üreticiden alınan tuzsuz taze peynirlerin tulum peyniri haline gelmesine kadar geçen süre içinde meydana gelen fire durumu %30,

Tuzlu taze peynirin (süzülmüş, suyu bitmiş), tulum peyniri haline gelmesine kadar geçen sürede fire durumu %5,

Tulum peyniri, bakkallarda beklediği süre içinde satışa kadar %5 fire vereceği oy birliği ile kara altına alınmıştır.

6.2. TESCİL EDİLMEMİŞ TİCARİ TEAMÜLLER

Erzincan'da ticari hayatta sık sık kullanılan, ancak, ticaret ve sanayi odalarınca tesbit edilerek tasdik edilmeyen ve ticari anlaşmazlıklarda, irade beyanlarının tefsirinde dahi uygulanması sınırlı bulunan teamüller (fili ve davranışlar) şunlardır.

6.2.1. Oto Alım Ve Satımlarında:

Oto alım ve satımında, otomobil için temel ihtiyaç olan yedek lastik, kriko ve bijon anahtarı mukavelede aksi kararlaştırılmamış ise oto ile birlikte verilmesi.

6.2.2. Kantariye Ücreti:

Tartıya münasip bilumum mal alım satımında tartı ücreti satıcıya ait olması.

6.2.3. Kıymetli Evrak:

Kıymetli evrak niteliğindeki kambiyo senetlerinde senette bulunan pulun yırtılması, senet bedelinin ödenmiş olduğu anlamını taşıması.

6.2.4. Ambalajlama:

Ambalajlamaya müsait mal alım satımında, ambalaj ağırlığının malın ağırlığına ilave edilmesi ve ambalaj maliyetinin satıcıya ait olması.

6.2.5. Demircilik:

Demircilik sanayinde, demircinin yapmış olduğu bir alette, alıcı tarafından iyi kalite demir kullanılmadığının tesbit edilmesi halinde, bu aletin alıcı tarafından demirci dükkanında bulunan örs üzerine konularak tahrip edilmesi ve demirci esnafının bu duruma müdahale edemeyerek yeni alet yaparak alıcıya vermesi.

6.2.6. Terzicilik:

Terzicilik sanayinde, alıcı tarafından ısmarlama olarak yaptırılan elbiselik kumaştan geriye kalan en küçük kumaş parçasının elbiseyi yaptıranı verilmesi.

6.2.7. Kunduracılık:

Kunduracılık sanayinde, ısmarlama yaptırılan bir ayakkabının, belirli bir süreden önce yıpranması halinde ayakkabı sahibi tarafından, imalatçıdan yeni bir ayakkabı talep edilmesi, yeni bir ayakkabı verilmediği takdirde yıpranan ayakkabının kunduracı dükkanının kapısına asılması ve bu durum kunduracı tarafından ar meselesi yapılarak yeni ayakkabı yapmaya mecbur bırakılması.

6.2.8. Hayvan Alım Satımı:

Erzincan ilinde, haftanın Perşembe günlerinde kurulan, büyük ve küçükbaş hayvan pazarında yapılan tesbitlerde, büyükbaş hayvan satımı sırasında yapılan pazarlıktan ayrıca hayvan kontrolü için kullanılan yular parası alınarak teslim edilmesi.

6.2.9. Halıcılık:

Halıcılık sektöründe, halı tezgahlarında ısmarlama olarak dokutturulan halıların bitimi sırasında, halıyı ısmarlayan kişiden bahşiş alınmadan halının tezgahtan sökülmemesi ve iplerinin kesilmemesi.

6.2.10. Hediyeleşme:

Evlenecek olan çiftlerin, evlenmeden önce yaptıkları büyük miktardaki alışverişler sırasında, ilgili mağaza sahipleri tarafından, alınan malzemenin ayrıca bedelsiz olarak hediye verilmesi.

6.2.11. Berberlerde:

Genellikle, her müşterinin tıraş olduktan sonra berber çırağına bahşiş vermesi haricinde, özellikle damat tıraşı sırasında usta berber tıraşı yaparken tıraşın yarısında “makas kesmiyor” şeklinde bir ifade bulunmasının akabinde damat veya savdıcı tarafından berbere bahşiş verilmek suretiyle tıraşa devam ettirilmesi.

6.2.12. İnşaatçılık:

İnşaat sektöründe, inşaat işinin bitimi halinde, çalışan işçiler tarafından inşaatın çatısına bayrak asılıp, inşaatın bitim müjdesi verilerek bahşiş istenmesi, bahşiş verilmediği durumda bayrağın indirilmemesi ve işçileri inşaat sahibinin işinde bir daha çalışmama gibi davranışlar göstermeleri.

7. TİCARİ ÖRF-ADET VE TEAMÜLLER DIŞINDA ESNAFLAR TARAFINDAN BELİRLEREN DİĞER TİCARİ KRİTERLER

Yukarıda belirtilen tescil edilmiş veya edilmemiş örf-adet ve teamüllerin haricinde ilgili kuruluşlar tarafından kaleme alınan bazı alışkanlıkları ele almamız, önceki yıllardaki ticari anlayış ile bugünkü ticari anlayıştaki değişikliği görebilmemiz sağlayacaktır.

Toplumda ve meslekler arasında düzen, doğruluk ve meslek ahlakını sağlayan örf-adet ve teamüllerin tarihi geçmişten günümüze gelinceye kadar çok büyük değişiklikler ve gelişmeler gösterdiği bir gerçektir. Ticari hayattaki düzeni sağlamaya yönelik olarak uygulanan örf-adet ve teamüllerin haricinde tespit edilmiş ve kaleme alınmış aşağıda belirtilen hususları da göz önüne almak, geçmiş ile günümüzdeki ticari hayatı karşılaştırmamıza yardımcı olacaktır.

Nitekim bu durumu uzun yıllar önce hazırlanan, Esnaf Ve Sanatkarların İşleri Hakkındaki Tüzüğe bir göz atarak, geçmişteki esnaf ve sanatkarlarla, günümüzdeki esnaf ve sanatkarlar arasındaki farkı görmemiz mümkündür,

Tüzüğe Göre, değişik meslek ve sanatkar gruplarının çalışmaları hakkında aşağıdaki bilgiler verilmiştir;

“.....ve ekmekçiler işledikleri ekmeği ve pidelerin ve çörekçilerin çığı ve karası olmaya.”

“.....ve kasap, koyunu gecedan temizleye ve arı satarlar.”

“.....aşçının pişirdiği et çığ olmaya, tuzsuz olmaya ve kasesi ve bezi temiz ola ve kazanı kalaysız olmaya ve bellerinde bezleri temiz ve yeni ola.”

“.....yoğurtçuların yoğurdu da gözlene, yüküne göre narh vereler, nişasta ve su katmayalar.”

“.....turşucular gözlene, turşuları insafı satarlar, turşu sirke ile kurula.”

“.....şerbetçiler dahi gözlene, kuru üzümün okkası bir akçeye satılırsa şerbetin okkası da bir akçe ola.”

“.....ipekçilerde gözlene, ipekleri düz ola, gömlekçilerde gözlene, aldıklarına göre satarlar, sağlam dikeler, yenleri normal ve bol ola.”

“..... ve boyacılar her ne rengi boyarlarsa iyi edeler. Kalp etmeyeler ve boyalı bezi yol üstüne atmayalar.”

SONUÇ

Erzincan ili ve yakın çevresinde yapılan bu çalışmanın neticesinde şu sonuçların çıkartılması mümkündür. Sosyal yaşantının kaçınılmaz bir parçası olan hukuk kuralları içerisinde önemli yeri bulunan örf-adet ve teamüller, eski dönemlere nazaran günümüzün sosyal, ekonomik, teknolojik ve

diğer sosyal unsurların toplum yaşantısında meydana getirdiği değişiklikler nedeniyle uygulamada örneklerine çok fazla rastlamamaktayız.

Toplumda meslekler arasında düzen, doğruluk ve meslek ahlakını sağlayan örf-adet ve teamüllerin tarihi geçmişten günümüze gelinceye kadar çok büyük değişiklikler gösterdiği bir gerçektir.

Günümüzde ticaret hayatta ortaya çıkan sorunların çözümünde hakim tarafından örf-adet ve teamüllere müracaat edilmemesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır.

Öncelikle ticari hayatta ortaya çıkan ve örf-adet ve teamüllere müracaat edilmemesinin en büyük nedenlerin başında, örf-adet ve teamüller dikkate alınarak yazılı ticari kaynaklardaki noksanlıkların giderilmesi gelmektedir.

Ayrıca: ticari işlerde ortaya çıkan problemleri telafi etmek için uygulamaya sokulan ve teknik servisler tarafından giderilmesi sağlanan Garanti belgesi uygulaması,

Son yıllarda bu anlaşmazlıkların mahkemelere gidilmeden önce çözmek amacıyla kurulan uyuşmazlıkları çözen arabuluculuk birimlerinin oluşturulması,

Ancak günümüzde Erzincan ili ve yakın çevresinde uygulandığı tespit ve tescil edilen çok sayıda örf-adet ve teamüllerin hala uygulandığı görülmektedir.

Bu uygulamalardan bazıları aşağıdaki gibi olup; bu uygulamalar ilgili ticari işlerde uğraşanlar tarafından fiilen uygulandığı dile getirilmektedir:

Peynir ticaretiyle ticaret yapan tacirler müstahsillerin kışlık giderlerini karşılamak ve bahar hazırlıklarını tamamlayabilmelerini sağlamak amacıyla, ürünü almadan önce avans vermeleri ve avansı alan müstahsillerinde ürettikleri peynirleri başkalarına satmamaları,

Peynir ticaretinde üretilen peynirlerin anlaşılan standartları sağlamadığı takdirde, peynirin durumuna göre fire uygulamasının yapılması,

Yapılan alım satım işlerinde aksi mukavelede belirtilmediği durumlarda tartı ücretinin ürünü satan kişiye ait olduğu,

Ticari veya hususi otomobil satışlarında aksi mukavelede kararlaştırılmamış ise, yedek lastik, kriko ve bijon anahtarının araçla birlikte verilmesi,

Komisyonculara arasında yapılan alış veriş işlemlerinde simsariye (komisyon) ücretinin taraflarca eşit olarak karşılanması.

Tescil edilmemiş olan teamül niteliğindeki davranışlarının ise halen uygulanmakta olduğudur.

Bu hususlara ilişkin bazı davranışlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Berberlerde taraş olan kimseler tarafından berberde çalışan çırağa verilen bahşiş,

Berberlerde yapılan damat tıraşlarında, ustanın makas kesmiyor bahanesiyle damat veya savdıçtan bahşiş alınması,

İnşaatın kaba işi tamamlanıp çatı kapatıldığında çatıya Türk Bayrağının asılarak inşaat sahibinden bahşiş alınması,

Hayvan alım satım yerlerinde yapılan satışlarda simsarlar tarafından bitirilen pazarlıktan simsariye bedeli alınması,

Alışverişlerde ürünün ambalaj bedelinin satıcı tarafından karşılanması,

Uygulanan örf-adet ve teamüllerin anlaşmazlıklarda görülmemesinin diğer bir nedeni de terzilik faaliyetlerinin yerini hazır konfeksiyon ürünlerinin alması ile halı dokuma işlerinin genellikle fabrikalar tarafından gerçekleştirilmesidir.

KAYNAKÇA

Ankara Ticaret Ve Sanayi Odası 21.12.1948 tarih ve 6 nolu Teamül kararı.

ÇİYİLTEPE, Hamdi (2011), Ticaret Hukuku, Murathan Yayınevi, 3 Baskı, Trabzon.

Erzincan Ticaret Ve Sanayi Odası 28.12.1956 tarihli Oda Meclisi Kararları.

Erzincan Ticaret Ve Sanayi Odası Meclisi 30.07.1982 Tarih ve 12/4 sayılı kararı.

Esnaf Ve Sanatkarların İşleri hakkındaki Tüzük.

İŞIKTAÇ, Yasemin (2009), Hukuk Kaynağı Olarak Örf Ve Adet Hukuku, İstanbul.

KAYA, Arslan (2018), Türk Ticaret Hukuku, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü 03.04.2009 tarih ve 1879 sayılı yazı. 5174 sayılı Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği Kanunu.

SARICA, Ayşe (2020), Ticaret Hukuku, Savaş Yayınevi, İstanbul.

ŞENGEL, Mustafa Ahmet (2019), Ticaret Hukuku, Temsil Kitap Yayınları. İstanbul.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 5174 Sayılı Kanunu çerçevesinde hazırlanan Oda Muameleat Yönetmeliğinin 46. Maddesi.

Türk Ticaret Kanunu, 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

Türk Ticaret Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.

ULUSOY, Erol (2018), Ticaret Örf Ve Adet Hukuku, Türkmen Kitabevi, 1. Harman, İstanbul. 6325 Sayılı 706/2012 tarihli Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu.

<https://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumu Sözlüğü.

www.hukukmedeniyet.org/ticari-hukumleri-uygulaması.